

та інші.; Під ред. Я.Ю. Кондратьєва. – К: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 47 с.

3. Лефтерев В.О., Тімченко О.В. Психологічні детермінанти загибелі та поранень працівників органів внутрішніх справ: монографія / В.О. Лефтерев, О.В. Тімченко. – Донецьк: ДІВС МВС України, 2002. – 324 с.

4. Папкин А.И. Личная безопасность сотрудников ОВД. Тактика и психология безопасной деятельности / А.И. Папкин. – М.: Норма, 1996. – 196 с.

5. Романович Г. Г. Психологічні особливості дій працівників органів внутрішніх справ в екстремальних умовах / Г. Г. Романович, В. В. Юстицький – Минск: ВШМ МВД ССРСР 1988. – 190 с.

6. Тімченко А.В. Психологические аспекты состояния, поведения и деятельности людей в экстремальных условиях и методы их коррекции: Учебное пособие / А.В. Тімченко. – Харьков: ХВУ, 1997. – 184 с.

7. Чуносів М.О. Формування адекватної поведінки працівниками ОВС у ризико-небезпечних ситуаціях виконання оперативно-службових завдань: автореф. дис. ...канд. псих. наук: спец. 19.00.06 “Юридична психологія”/ НУВС. – Х., 2005. – 20 с.

УДК 334.722:332.1

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ

Ф.А. Важинський

Інститут регіональних досліджень НАН України

А.В. Колодійчук

Національний університет “Львівська політехніка”

А.Ю. Яремко

Національний університет “Львівська політехніка”

У статті визначені функції малого та середнього підприємництва в забезпеченні регіонального економічного розвитку, виявлені основні проблеми регуляторної політики у сфері підприємництва та визначені шляхи їх вирішення.

Ключові слова: регіон, підприємництво, економічне регулювання, інвестиції, венчурне фінансування, бізнес-інкубатори, туризм.

In the article functions of small and middle entrepreneurship in providing of regional economic development are certain, the basic problems of regulator policy in the field of enterprise are found out and ways of their decision are certain.

Keywords: region, entrepreneurship, economic adjusting, investments, venture financing, business-incubators, tourism.

Вступ. У процесі формування ринкових відносин в Україні підприємництво відіграє значну роль. Мале підприємництво як самостійний елемент ринкової економіки істотно впливає на структурну перебудову в економіці регіону та країни, робить вагомий внесок у збільшення загальних обсягів виробництва, сприяє економічному використанню всіх видів ресурсів, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції та усунення монополізму в здійсненні підприємницької діяльності, забезпечує сильнодіючі стимули до інноваційних процесів та високоефективної праці.

Постановка проблеми. Процеси трансформаційного поступу ринкових відносин в економіці України значною мірою визначаються економічним розвитком як держави в цілому, так і її регіонів зокрема. Тому актуальності набуває проблема розробки цілісного

механізму та виявлення тих його складових, які забезпечують ефективний регіональний економічний розвиток.

Важливим аспектом є структурування ролі органів державної влади на загальнонаціональному та регіональному рівнях у забезпеченні регіонального економічного розвитку. Дієвість місцевих органів влади, у формуванні сучасної регуляторної політики є вагомим чинником стабільного економічного розвитку регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико–методологічні аспекти проблем регіонального економічного розвитку висвітлені у працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Питання регуляторної політики в сфері регіонального економічного розвитку досліджувалися українськими науковцями: А. Амоша, З. Варналій, А. Гальчинський, В. Геєць, І. Лукинов, О. Рудченко, а також зарубіжними вченими: Джеймс Д. Гвортні, Річард Л. Страуп, Дж. Ханесен, Д. Юлл, Е. Блеклі, П. Фок, Р. Грін, Г. Хаммер.

Однак недостатньо приділяється уваги теоретичним та методологічним аспектам дослідження механізмів реалізації регуляторної політики забезпечення економічного розвитку регіону, стратегічного планування у сфері малого і середнього підприємництва.

Мета дослідження. Метою дослідження є висвітлення теоретичних основ розвитку малого і середнього підприємництва.

Досягнення передбаченої мети передбачає вирішення завдань:

- визначення функцій малого та середнього підприємництва в забезпеченні регіонального економічного розвитку;
- шляхи сприяння розвитку та напрями розширення сфери підприємництва в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Розвиток малого і середнього підприємництва Львівщини відбувався двома шляхами:

- через реформування наявних підприємств у малі та середні;
- через створення нових самостійних підприємницьких формувань.

Створення умов для становлення та розвитку підприємництва, насамперед малого та середнього, є одним з пріоритетних напрямків діяльності Львівської обласної та районних рад.

Значним є внесок підприємницьких структур у забезпеченні населення області необхідними товарами та послугами, у створенні нових робочих місць, облаштування міст і районів, зростання надходжень до бюджетів усіх рівнів.

Проте невирішеними є низка питань, що стримують розвиток малого підприємництва. Зокрема, високим є рівень збитковості малих підприємств у добувній промисловості, готельному та ресторанному господарстві, рибному господарстві, транспорті, промисловості та інших сферах.

На сьогодні в регіоні запроваджено систему планування та підготовки проектів регуляторних актів облдержадміністрації, райдержадміністрацій і міськвиконкомів, основною метою якої є недопущення встановлення додаткових бар'єрів на шляху розвитку підприємництва. Забезпечено прозорість процедур прийняття нормативно-правових документів, що регулюють сферу підприємництва.

Загальні результати діяльності малих підприємств подані у таблиці.

Показники діяльності малих підприємств

Показник	Одиниці виміру	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2008 р. у % до 2007 р.
Малі підприємства – всього	одиниць	17369	17800	18390	104,0
Середньорічна кількість зайнятих працівників на малих підприємствах	тис. осіб	115,8	118,9	123,0	104,0
Обсяги реалізованої продукції (робіт, послуг) малими підприємствами	млн. грн.	4328,2	4531	4965	109,6

Джерело: розраховано за даними Львівського обласного управління статистики.

Поряд із зростанням обсягів виробництва продукції, робіт, послуг, малі підприємства забезпечили зниження затратності виробництва, що призвело до зменшення частки збиткових підприємств.

Завдяки зміні підходів до економічного регулювання та підтримки розвитку підприємництва на урядовому рівні створюються всі передумови для того, щоб процес формування сектору малою бізнесу успішно розвивався. Практична реалізація заходів полягає у сприянні збільшення кількості малих та середніх підприємств, підвищення частки продукції, яка виробляється малими та середніми господарськими формуваннями, активізації процесу формування прошарку власників як соціальної основи стабільного розвитку суспільства.

Робота щодо виконання заходів програми з підтримки підприємництва в області зосереджується на таких напрямках:

- упорядкування державної реєстрації суб'єктів господарювання після реєстраційної процедури, відповідно до чинного законодавства;
- залучення інвестицій до розвитку малого та середнього бізнесу;
- удосконалення сфери оподаткування, здійснення аналізу стану впровадження рішень органів місцевого самоврядування з питань, що стосуються місцевих податків та зборів;
- розвиток приватного підприємництва в сільській місцевості;
- удосконалення системи фінансової підтримки суб'єктів підприємництва через створення відповідної інфраструктури, використання власних фінансових можливостей та залучення коштів міжнародних фінансових організацій;
- створення і удосконалення функціонуючої інфраструктури підтримки підприємництва;
- формування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності.

Малі і середні підприємства реально сприяють створенню конкурентного середовища, особливо у сферах, пов'язаних з торгівлею, громадським харчуванням, обслуговуванням комп'ютерної техніки тощо. Однак у сфері виробництва промислових товарів кількість їх поки недостатня. Недостатньо виконується функція підвищення зайнятості населення регіону шляхом створення нових підприємницьких структур. Кількість зайнятих у сфері малого та середнього бізнесу складає біля 10 % від працездатного населення, в той час як у країнах із розвинутою ринковою економікою цей показник у 5–7 разів вищий. Характеризуючи підприємництво з точки зору виконання ним підвищення загальноосвітньої функції населення регіону, слід зауважити, що це одна з функцій, яка виконується. Працівники підприємницьких структур повинні володіти певним обсягом знань у галузі економіки, фінансів, інформаційних технологій, іноземних мов, без чого неможливе ефективне функціонування підприємства в сучасних умовах. Далеко не повністю виконується функція підприємництва як джерела наповнення місцевих бюджетів [3].

Розглянемо основні проблемні питання та визначимо завдання для їх вирішення.

Основні проблеми регуляторної політики у сфері підприємництва:

- зміни регуляторної політики в сфері податкового законодавства;
- забезпечення належної матеріально-технічної бази для ефективної роботи єдиних дозвільних та реєстраційних офісів;
- потребує подальшого врегулювання проблема перевірок суб'єктів підприємницької діяльності, зокрема щодо контролю за здійсненням розрахункових операцій у сфері готівкового та безготівкового обігу, який регламентується внутрішніми актами державної податкової адміністрації, що не забезпечує прозорого механізму.

Напрямки змін регуляторної політики у сфері підприємництва щодо вирішення наявних проблем:

- удосконалення регуляторних процесів та нормативно-правової бази, що регламентує діяльність малого підприємництва, які приймаються органами виконавчої влади області;
- збільшення кількості суб'єктів малого підприємництва – юридичних та фізичних осіб;

- збільшення чисельності зайнятих на малих підприємствах;
- збільшення питомої ваги виробленої малими підприємствами продукції (робіт послуг) в економіці області;
- зменшення рівня збитковості малих підприємств;
- збільшення рівня заробітної плати у сфері малого підприємництва до рівня прожиткового мінімуму;
- збільшення частки надходжень до Зведеного бюджету області від діяльності малого підприємництва – юридичних і фізичних осіб ;
- створення системи підготовки підприємців–початківців, підвищення управлінських кадрів для сфери підприємництва;
- пошук нових форм фінансово-кредитної та матеріально-технічної підтримки малого підприємництва;
- забезпечення вільного доступу до фінансово-кредитних ресурсів та збільшення вартості оборотних активів;
- удосконалення механізму взаємодії між місцевими дозвільними органами, адміністраторами та суб'єктами господарювання.

Для розвитку підприємництва Львівщини необхідно ще раз переглянути ресурси, які виділяються на підтримку малого та середнього бізнесу і забезпечити зростання як кількості малих та середніх підприємств так і обсягів продукції, яку вони виготовляють.

Підприємництво є одним із найважливіших чинників регіонального економічного розвитку, процесом, який забезпечує створення нових робочих місць та підвищення добробуту населення регіону. Тому пошук шляхів розширення сфери підприємницької діяльності є важливим завданням як органів місцевої влади, так і приватних структур та недержавних громадських організацій [6].

До традиційних інструментів розширення сфери підприємницької активності в регіоні є створення бізнес-інкубаторів та бізнес-центрів, організація технопарків та технополісів, формування центрів розвитку туризму. До нових, пропонованих напрямків розширення ділової активності в сфері підприємництва, можна віднести: створення інформаційних центрів місцевих органів влади, заснування компаній венчурного фінансування, використання переваг системи групового маркетингу та розвиток підприємницьких здібностей шляхом запровадження навчальних курсів з удосконаленою системою навчання [4].

Використання цих засобів розширення сфери підприємницької діяльності в регіоні направлено на декілька аспектів: заохочення до створення нових підприємств у регіоні, залучення нових фірм ззовні, підтримку та розширення наявних у регіоні підприємств, пропаганду і заохочення підприємницької діяльності, навчання та перенавчання охочих провадити підприємницьку діяльність.

Основна мета створення інформаційних центрів – це надання інформації потенційним підприємцям про умови ведення бізнесу в регіоні. Крім того, такі центри можуть узагальнювати та подавати місцевим органам влади інформацію про тенденції розвитку ділової активності в регіоні та виявляти проблеми розширення сфери підприємницької діяльності.

Створення компаній венчурного фінансування є важливим механізмом, що дозволить покращити фінансове забезпечення інноваційних проектів, які реалізуються в регіоні.

Важливим для ділового розвитку є створення механізмів фінансування малих фірм, які шукають нові методи та технології виробництва товарів і надання послуг. Такий механізм може бути створений через компанії венчурного фінансування, які на акціонерній основі залучають кошти місцевого населення для інвестування в малі та середні підприємства, інноваційного типу. Фінансуючи малі та середні підприємства такі компанії повинні віддавати перевагу інвестиціям, якщо вони: характеризуються випуском нових видів продукції та нових методів надання послуг, використовують нові технології у виробничому процесі, застосовують нові підходи до маркетингових досліджень; мають потенціал швидкого нарощування обсягів виробництва товарів та послуг; володіють висококваліфікованим персоналом та сильними кадрами [5].

Бізнес-інкубатори є ще одним із важливих елементів системи сприяння розвитку ділової активності в регіоні. Основним завданням бізнес-інкубаторів є допомога у створенні та розвитку малих та середніх підприємств, навчально-тренувальна та консультаційна допомога, професійна підготовка спеціалістів із управління малими та середніми підприємствами. Майбутні підприємці можуть отримати практичну допомогу в заснуванні свого бізнесу через залучення та надання на вигідних умовах вільних адміністративних, виробничих та складських площ, незадіяного устаткування державних підприємств та об'єктів під офіси та приміщення для здійснення виробничої діяльності й розвитку бізнесу.

Центри сприяння розвитку туризму формують індустрію туризму в регіоні, що вступила в активну фазу свого розширення в регіоні та є одним із важливих компонентів стратегії економічного розвитку. Ефективність розвитку цієї галузі давно визнана та підтверджена світовим досвідом. Туризм забезпечує отримання швидких доходів за відносно невеликих капіталовкладеннях, до того ж важливим є те, що цей показник не пов'язаний із загальним економічним розвитком країни.

Системи групового маркетингу є одним із дієвих засобів розширення ділової активності в регіоні. Груповий маркетинг використовується тоді, коли група підприємств або осіб, що провадять підприємницьку діяльність, об'єднуються для здійснення своєї маркетингової та збутової діяльності. Спонукають підприємства до використання таких підходів деякі переваги, які несе в собі об'єднання, а саме:

- кращі можливості протистояння зовнішній конкуренції та пристосування до змінних умов ринку;
- розширення можливостей зростання масштабів виробництва та отримання економії за рахунок цього зростання;
- економія за рахунок об'єднання маркетингових та збутових операцій малих та середніх підприємств.

Окрім цього, до переваг групового маркетингу можна віднести підвищення рівня кваліфікації управлінського персоналу всіх рівнів, які працюють разом та виробляють спільні рішення.

Незважаючи на низку істотних переваг, підприємства регіону поки що практично не використовують можливості групового маркетингу та збуту. Причинами такої ситуації є, по-перше, недостатнє розуміння управлінським персоналом переваг групового підходу або повне незнання про існування таких можливостей, небажання змінювати наявну систему на підприємстві. По-друге, пересторогою до об'єднання є недовіра до інших партнерів групи, побоювання втратити контроль над процесами маркетингу та збуту, недостатність фінансів у підприємства, відсутність достатнього законодавчого та нормативного регламентування цього процесу.

Пріоритети туристичної галузі в регіоні визначаються наявними природними ресурсами й унікальними рекреаційними та відпочинковими можливостями. Саме тому одним із сформованих напрямків стратегічного плану розвитку м. Львова є розвиток туристичної галузі, галузі, що сприятиме економічному зростанню в місті та в регіоні.

Особливістю сучасного економічного розвитку є наукомісткий характер ведення та розширення господарської діяльності підприємств. Включення до стратегії економічного розвитку галузей та секторів, що базуються на нових технологіях, забезпечує випуск щораз більш складних наукомістких виробів, що дозволяє забезпечити підтримання або підвищення рівня конкурентоздатності виготовленої продукції в регіоні, розширення або збереження кількості робочих місць та підвищення рівня добробуту населення.

Важливим для успішного започаткування та ведення бізнесу є розвиток практичних підприємницьких навичок. Для заохочення та розвитку підприємницьких навичок доцільно заснувати школи практичного ведення бізнесової діяльності в регіонах. Такі школи розвитку підприємницьких навичок повинні давати практичні знання, які б базувались на реальних умовах ведення бізнесу в регіоні, розвивали аналітичні навички та вміння працювати з різноманітними державними органами тощо [7].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Використання різноманітних засобів розширення сфери підприємницької діяльності є дієвим механізмом забезпечення економічного розвитку регіону. До таких методів належать: створення інформаційних центрів органів місцевої влади, заснування компаній венчурного фінансування, створення нових та підтримка роботи наявних бізнес-інкубаторів, підтримка перспективної туристичної галузі та функціонування центрів розвитку туризму, сприяння інноваційним методам ведення бізнесу та формування технопарків; використання системи групового маркетингу для покращення маркетингової та збутової діяльності підприємств; розвиток підприємницьких навичок та здібностей потенційних керівників малих та середніх підприємств. Усі перераховані засоби спрямовані на створення нових підприємств малого та середнього бізнесу, розширення наявних бізнесових структур та залучення підприємств із-за меж регіону, що забезпечує розширення ділової активності в регіоні, створення нових робочих місць та підвищення рівня зайнятості, поліпшення добробуту та якості життя в регіоні.

Література:

1. Алимova Т. Проблемы малого бизнеса глазами предпринимателей / Т. Алимova, В. Буев, А. Голикова, Т. Долгопятова // Вопросы экономики. – 1994. – № 11. – С. 108–123.
2. Білоус Г. Розвиток малого підприємництва в Україні / Г. Білоус // Економіка України. – 2000. – № 2. – С. 34–40.
3. Вознюк М. Концептуальні аспекти політики сприяння розвитку підприємництва в Україні / М. Вознюк. – Львів, 1998. – 55 с.
4. Долгоруков Ю. Про розвиток малого підприємництва / Ю. Долгоруков, О. Кужман // Економіка України. – 2005. – № 12. – С. 11–18.
5. Мазур О. Є. Інвестиційна діяльність малого підприємництва в Україні / О.Є. Мазур // Фінанси України. – 2005. – № 11. – С. 32–37.
6. Підтримка та розвиток малого бізнесу в Україні: довідник підприємця. – К., 1997. – 125 с.
7. Симоненко В. Основи підприємництва: Підручник / В. Симоненко. – К.: Вікар, 1999. – 435 с.
8. Головне управління економіки Львівської обласної державної адміністрації // www.city-adm.lviv.ua.